

Metody práce s třídním kolektivem v praxi školních psychologů

Methods of working with class groups in the practice of school psychologists

ONDREJ GERGELY*

Katedra psychologie, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 10, 779 00 Olomouc, Česká republika, ondrej.gergely@upol.cz

Abstrakt: Výzkum má za cíl zmapovat dostupné zdroje metod pro práci s třídním kolektivem v praxi školních psychologů na základních a středních školách. V rámci výzkumného šetření se zaměříme na rešerši aktuálně dostupných zdrojů, ze kterých je možné uvedené techniky čerpat, a na zkušenosti odborníků z praxe s jejich používáním. Zajímá nás budou zkušenosti školních psychologů ohledně volby vhodných zdrojů aktivit, doporučeného rozvržení a struktury práce a další praktická doporučení pro skupinovou práci s žáky a klienty v prostředí školy a školských zařízení.

Klíčová slova: práce s třídním kolektivem; školní psycholog; školní psychologie; metodická podpora

Abstract: The aim of the research is to map the available methods and resources for working with class groups in the practice of school psychologists at primary and secondary schools. The research will focus on a review of currently accessible materials that offer relevant techniques, as well as on the practical experiences of professionals in applying them. We will explore school psychologists' experiences regarding the selection of appropriate activity resources, the recommended structure and organization of group work, and other practical recommendations for working with class groups of students and clients in school and educational settings.

Keywords: working with the class groups; school psychologist; school psychology; methodical support

1 Teoretické ukotvení výzkumného záměru

Práce se třídou a třídním kolektivem patří ke každodenní činnosti školního psychologa (dále jen ŠP), resp. představuje značný podíl jeho pracovní náplně (Palová & Šmahaj, 2020; Zapletalová, 2001). Zároveň je jednou ze standardních činností ŠP se vztahem k třídnímu kolektivu definovaných Vyhláškou č. 72/2005 Sb. Mezi tyto činnosti patří např.: skupinová a komunitní práce s žáky; koordinace preventivní práce ve třídě, programů pro třídy apod.; podpora spolupráce třídy a třídního učitele (dále jen TU). Další možnosti práce s třídním kolektivem uvádí Braun (2011, in Kubecová, 2014), a to konkrétně: vedení třídnických hodin (samostatně / s TU); intervence v případě narušení vztahů ve třídě; nebo diagnostiku tříd. Cílem zmíněných aktivit je zejména mapování sociálního klimatu školních tříd. Pozitivní klima pomáhá vytvářet prostředí vhodné pro lepší zvládání vlastních problémů žáků, podporu respektu a úcty k druhým a předcházení vzniku konfliktních situací. Mezi výhody aplikace uvedených postupů patří mj. řešení problémů v prostředí, kde vznikly; vytváření základu pro budoucí prevenci; posilování klimatu třídy a vztahu žáků se ŠP. Pro jejich efektivní uplatňování je nutná spolupráce s učiteli (pravidelnější kontakt, zaznamenání změn v chování) (Zapletalová, 2011). Významnou proměnnou v práci se třídním

kolektivem je inkluze. Inkluzivní vzdělávání přesahuje pojetí zaměřené výhradně na integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a akcentuje vytváření participativního vzdělávacího prostředí. V tomto pojetí je rozmanitost žáků vnímána jako faktor ovlivňující klima třídy a jako podnět k diferenciaci a inovaci výukových postupů (Opatřilová & Zámečnicková, 2020). Fungování žáků v přirozeně heterogenních skupinách může podporovat rozvoj sociálních dovedností a kompetencí důležitých pro spolužití v pluralitní společnosti (Fialová, 2020). Práce s inkluzivním třídním kolektivem se zaměřuje na podporu sociálně-emočních kompetencí všech žáků. Mezi klíčové přínosy patří budování schopnosti empatie, odbourávání předsudků, posilování vzájemné podpory a prevence sociální izolace a rizikového chování (Hanáková & Stejskalová, 2015).

Skupinové aktivity ve třídě pomáhají vzájemnému poznání žáků; včasnému odhalení problémů (i utajovaných); vytváří se prostor pro upevňování školní třídy jako sociální skupiny a prostor pro prevenci negativních jevů. V průběhu práce s třídním kolektivem ŠP získává velké množství informací. ŠP však jednoznačně musí zvažovat zvolené formy a postupy práce, jelikož skupinová dynamika, vztahy a komunikace ve skupině mohou vést k otevření citlivých obsahů, které není vždy možné řešit v prostředí školy. Je tedy nutné zvažovat

a plánovat cíle, kterých chce ŠP touto činností dosáhnout (Zapletalová, 2011). Vhodnost zařazení jednotlivých aktivit i způsob jejich realizace závisí podle Gillnerové, Krejčové a kol. (2012) také na vývojových charakteristikách žáků a na ověření předpokladu, zda nároky daných aktivit zvládnou. Opomíjet by se neměly ani předchozí zkušenosti s daným typem práce (tj. jejich přítomnost nebo absence). Sokołowska a Katra (2021) přímo označují věk a životní zkušenosti účastníků jako nejdůležitější faktor v práci psychologa.

Frekvencí a formami práce ŠP se třídami na základních školách se ve svém, v domácím měřítku poměrně ojedinelém výzkumu, věnovali Palová a Šmahaj (2020). Na základě odpovědí celkem 73 respondentů v on-line dotazníku se ukázalo, že práce se třídou je třetí nejčastěji uváděnou činností ŠP (po individuálních konzultacích s žáky a konzultacích s rodiči žáků). Co se týká indikace, ŠP zahajuje práci s třídním kolektivem nejčastěji na žádost TU, dále na základě vlastní iniciativy nebo když má dojem, že by to dané třídě mohlo pomoci. Jak ale uvádí zmínění autoři Palová a Šmahaj (2020, s. 2) „Jedná se o téma aktuální a zároveň s nedostatečnou oporou v odborné literatuře. O tom, jak často a jakou formou školní psychologové ve školách se třídami pracují, víme opravdu málo.“

V rámci našeho výzkumného záměru do značné míry vycházíme z publikace autorů Palová a Šmahaj (2020), kteří se prací ŠP se třídou na základních školách výzkumně zabývali. Jejich publikace poskytuje zdroje prací zaměřených na práci ŠP se třídním kolektivem, ze kterých lze pro praxi i výzkum čerpat rozšiřující informace. Jak se autoři dále shodují, že práce se třídním kolektivem je jednou z běžných činností ŠP, tak samotná metodická podpora této činnosti je poměrně omezená. Podobně se k problematice vyjadřují i Braun a kol. (2014, s. 77) „Prakticky zpracované téma školní třídy v mnoha monografiích nenajdeme.“ Jednou z dostupných výjimek je Metodika pro práci školního psychologa zapojeného ve školním poradenském pracovišti autorů Zapletalová a kol. (2014). Z hlediska metod práce s třídním kolektivem se pak Braun a kol. (2014) blíže věnují tvorbě a managementu třídního klimatu, a to jak z hlediska pedagogů, tak i ŠP. V rámci podpory pozitivních vztahů ve třídě uvádí používání promyšleného třídního managementu, interaktivních intervenčních metod, diagnostických postupů, specifických (třídních) hodin nebo třídních výjezdů (Braun et al., 2014). Zdůrazňují také zaměření se na posilování koheze třídy.

Práce s třídním kolektivem má obvykle formu buď preventivní nebo intervenční. Konkrétní úrovně vstupů pak Braun a kol. (2014) dělí na:

- vedení třídy,
- prožitkovou hodinu,
- tematiku,
- nácviky,

- intervenci,
- krizovou intervenci,
- supervizi školní třídy.

Další možné dělení je podle tzv. těžiště, tj. hry, cvičení a aktivity zaměřené na: vnímání, pozorování, komunikaci, styly vedení, zpětnou vazbu, interakci, kooperaci, soutěžení, rozhodování, skupinové normy či předsudky (Hermonchová, 2005). Uvedené úrovně vstupů se liší mírou potřebné přípravy i metodickou náročností postupů. Specifika jednotlivých vstupů včetně konkrétních metodických doporučení pak Braun a kol. (2014) dále upřesňují, což činí z vybrané publikace jednu z mála opor v odborné literatuře, kterou může ŠP při své práci použít. Výčet dalších tuzemských monografií věnovaných tématu práce s třídním kolektivem přehledně uvádí např. Palová a Šmahaj (2020).

2 Cíle a výzkumné otázky

Plánovaný výzkumný projekt má následující cíle: provést teoretickou rešerši dostupných zdrojů metod vhodných pro práci ŠP s třídním kolektivem; zmapovat zkušenosti odborníků z praxe (konkrétně ŠP působících na ZŠ a SŠ) ohledně volby vhodných zdrojů aktivit, doporučeného rozvržení a struktury práce a dalších praktických tipů pro skupinovou práci s žáky v prostředí školy; a konečně vytvořit metodický materiál dostupný pro odborníky z praxe, zejména ŠP působící na ZŠ a SŠ. Samotný metodický materiál bude tvořen kombinací semi-systematického přehledu zdrojů dostupných metod a jejich aplikace v uvedeném cílovém prostředí, spolu s praktickými doporučeními pro jejich realizaci, vycházejících z rozhovorů se ŠP působícími ve školní praxi. S ohledem na cíle projektu stanovujeme následující výzkumné otázky:

1. Z jakých zdrojů vychází ŠP při volbě metod vhodných pro práci s třídním kolektivem? Jaká je reflexe praxe a aplikace těchto metod?
2. Jaká jsou obecná doporučení ŠP ohledně práce s třídním kolektivem? Co by ŠP již působící v praxi doporučili svým začínajícím kolegům a kolegyním? Na co si dát při práci s třídním kolektivem pozor?
3. Jak se liší doporučení pro práci se třídním kolektivem podle úrovně vstupu, stupně základní školy (1. a 2.) nebo mezi ZŠ a SŠ?

3 Plánovaný výzkumný design

Aplikovaná metodika výzkumného designu bude pozostávat ze dvou částí, teoretické – semi-systematického přehledu dostupných zdrojů metod vhodných pro práci ŠP s třídním kolektivem, a praktické – zmapování zkušeností odborníků z praxe (konkrétně ŠP působících na ZŠ a SŠ) prostřednictvím on-line a „tváří v tvář“

skupinových rozhovorů v ohniskových skupinách. V rámci semi-systematického přehledu literatury budou prohledány dostupné informační zdroje a shromážděna a prostudována vybraná relevantní literatura (kupř. internetové, knižní a časopisecké zdroje), což umožní vytvoření základního teoretického rámce a znalostní databáze pro skupinovou práci ŠP s třídním kolektivem (Nováková, 2024). Cílem uvedeného přehledu literatury je identifikace a systematizace dostupných metodických zdrojů využitelných v praxi školních psychologů. Tento postup zahrnuje následující kroky a parametry (dle Liu et al., 2025):

1. Stanovení review otázek:

- RO1: Jaké typy zdrojů (monografie, metodiky, kapitoly, odborné články, online materiály) jsou dostupné pro práci školních psychologů s třídním kolektivem a jaký typ podpory pro praxi nabízejí?
- RO2: Jaké metodické přístupy a úrovně práce s třídním kolektivem jsou v literatuře rozlišovány a jaké cíle jednotlivé typy intervencí sledují?
- RO3: Jaké podmínky, kontextové faktory a limity práce s třídním kolektivem jsou v literatuře zmiňovány ve vztahu k věku žáků, typu školy a charakteru třídy?
- RO4: Jaká obecná a konkrétní metodická doporučení pro práci školních psychologů s třídním kolektivem lze z dostupné literatury formulovat?

2. Stanovení inkluzivních kritérií:

- a) Tematická relevance: text se explicitně věnuje práci s třídním kolektivem nebo skupinové práci ve školním prostředí; zaměřuje se na preventivní, intervenční nebo podpůrné aktivity realizované ve třídě; je relevantní pro roli školního psychologa (případně poradenského pracovníka ve škole).
- b) Cílová populace: žáci základních a/nebo středních škol; školní třída.
- c) Typ zdroje: odborné a odborně-praktické zdroje (monografie, kapitoly v monografiích, metodiky, odborné články, recenzované i nerecenzované odborné texty, relevantní online metodické materiály).
- d) Obsahová využitelnost: text obsahuje popis metod/aktivit/intervencí a/nebo metodická doporučení, strukturu práce, zásady realizace a/nebo upozornění na rizika a limity práce se třídou.
- e) Jazykové a časové vymezení: český nebo slovenský jazyk; publikace od roku 2000.

3. Stanovení inkluzivních kritérií:

- a) Tematická relevance: texty zaměřené výhradně na individuální psychoterapii/poradenství; klinickou psychologii mimo školní prostředí; obecnou pedagogiku bez vazby na psychologickou praxi.
- b) Cílová populace: skupinová práce v klinických zařízeních; v resocializačních nebo terapeutických komunitách; v zájmových či volnočasových skupinách bez vazby na školu.

- c) Typ zdroje: popularizační texty bez odborného rámce; příspěvky bez uvedení autorství a zdrojů; neověřené komerční materiály bez metodického popisu.
- d) Obsahová využitelnost: texty, které pouze deklarují význam práce se třídou, ale neobsahují žádný popis metod, postupů ani doporučení.
- e) Jazykové a časové vymezení: jiné jazyky; zdroje starší bez koncepční relevance.

Navazující kvalitativní část výzkumu je koncipována jako deskriptivně-explorační aplikovaný kvalitativní výzkum zaměřený na identifikaci zkušeností, doporučení a praktických postupů školních psychologů při práci s třídním kolektivem. Ke sběru dat budou využity fokusní skupiny, jejichž cílem není vytváření teorie ani dosažení konsenzu, ale zachycení spektra názorů a zkušeností odborníků z praxe. Ohnisková skupina (focus group) je typ tematicky zaměřeného skupinového rozhovoru s malou skupinou participantů. Rozsah skupiny se pohybuje mezi 5 až 12 participanty, přičemž takto tematicky zaměřených skupin může být v průběhu jednoho výzkumu několik (Gavora, 2006). Zaměření diskuse v rámci výzkumné situace určuje výzkumník (moderátor) na základě předem vybraného tématu (Svatoš & Švarcová, 2007). Výběr participantů je záměrný – na základě společné zkušenosti se zkoumaným problémem. V průběhu rozhovoru zpravidla mezi participanty vzniká dynamická interakce (synergický skupinový efekt) stimulující diskusi, kdy na sebe participanty navzájem reagují (Gavora, 2006; Svatoš & Švarcová, 2007). Výstupem z ohniskové skupiny jsou především informace o tom, jak participanty o zkoumaném problému přemýšlí, jaké jsou jejich názory na dané téma, případně co tyto jejich názory ovlivňuje. Jak ale upozorňují Svatoš a Švarcová (2007), z tohoto typu výzkumu nelze vyvozovat počty lidí zastávajících určitý názor ani míru ovlivnění jejich názoru dílčími faktory. Ohniskové skupiny patří mezi oblíbené metody kvalitativního výzkumu. V porovnání s množstvím odborných článků o plánování a vedení ohniskových skupin však překvapivě existuje jen málo výzkumů o tom, jak získaná data analyzovat (Nili et al., 2014; Onwuegbuzie et al., 2009). Rabiee (2004) jako jeden z možných přístupů uvádí Kruegerovu (1994, in Rabiee, 2004) rámcovou analýzu (framework analysis). Její klíčové fáze popisují Ritchie a Spencer (1994, in Rabiee, 2004) jako: seznámení, určení tematického rámce, indexaci, mapování a interpretaci (familiarization, identifying a thematic framework, indexing, charting, mapping and interpretation). Dalším charakteristickým aspektem rámcové analýzy je, že ačkoli využívá tematický přístup, umožňuje rozvíjet témata jak z výzkumných otázek, tak z vyprávění

účastníků výzkumu (Rabiee, 2004). Onwuegbuzie a kol. (2009) identifikují další vhodné techniky kvalitativní analýzy dat. Konkrétně se jedná o: metodu konstantního srovnávání, klasickou obsahovou analýzu, analýzu klíčových slov a diskurzivní analýzu. Autoři Onwuegbuzie a kol. (2009) navrhli také vlastní kvalitativní rámec (micro-interlocutor analysis) pro získávání relevantních informací z ohniskových skupin realizovaných v sociálněvědním výzkumu. Obecně vzato, mají výzkumníci při analýze diskusí v ohniskových skupinách na výběr mezi dvěma hlavními možnostmi, a to induktivní obsahovou analýzou (neboli konvenční obsahovou analýzou, conventional content analysis) nebo deduktivní obsahovou analýzou (neboli řízenou obsahovou analýzou, directed content analysis). Konkrétní typ zvoleného přístupu obsahové analýzy se liší podle účelu výzkumu a zkoumaného problému. Toto rozlišení je založeno především na odlišném způsobu (induktivním nebo deduktivním) odvozování kategorií z textu (Moretti et al., 2014).

Pro analýzu dat z ohniskových skupin v našem výzkumném záměru bude využita deduktivní obsahová analýza, vycházející z výzkumných otázek a tematických oblastí identifikovaných v teoretické části výzkumu. Současně bude umožněno doplňování nově se objevujících kategorií induktivním způsobem, pokud vyplynou z dat. Triangulace spočívá v kombinaci semi-systematického přehledu literatury a samotného kvalitativního výzkumu prostřednictvím ohniskových skupin. Cílem je porovnání poznatků vyplývajících z odborné literatury s praktickými zkušenostmi školních psychologů a zvýšení validity výsledků výzkumu.

3.1 Specifika základního a výběrového souboru

Základní soubor tvoří ŠP působící v rámci školních poradenských pracovišť (ŠPP) na základních nebo středních školách. K 31. září 2023 působilo na školách v České republice (ČR) 1241 ŠP (fyzických osob), co po přepočtu na jednotlivé úvazky tvoří přibližně 727 úvazků (Zapletalová, 2024). Podíl plných pracovních úvazků ŠP na základních a středních školách uvádí Pedagogická komora, kdy v přepočtu na uvedené plné pracovní úvazky zaměstnávají základní školy 403 psychologů a střední školy 101 psychologů. Jedná se nicméně o údaje k 30. září 2021 (Pedagogická komora, 2022). Podle aktuálních dat pro školní rok 2024/2025 je podle prohlížečky regionálních dat DataPAQ celkový počet úvazků psychologů v ZŠ přepočtených na plně zaměstnané 580,1 (DataPAQ).

Participanty do výběrového souboru budeme oslovovat prostřednictvím facebookové skupiny Školní psychologové (aktuálně cca 1 800 členů). Uvedená skupina poskytuje svépomocnou podporu ŠP a zprostředkovává výměnu nápadů a zkušeností mezi ŠP. Před přidáním do skupiny probíhá ověření, kdy nový člen poskytne administrátorovi odkaz na stránky školy, kde je jako ŠP

uveden. Výběr participantů bude realizován záměrným kritériálním výběrem. Základními kritérii pro zařazení budou: výkon profese školního psychologa, působení na základní nebo střední škole a praktická zkušenost s prací s třídním kolektivem, přičemž minimální délka praxe bude stanovena na jeden rok. S ohledem na cíle výzkumu a potřebu zachytit variabilitu zkušeností budou při výběru participantů zohledněny také kontextové charakteristiky školy, zejména typ školy (základní/střední, veřejná/soukromá), velikost školy a lokální kontext (školy ve větších městech, menších obcích a školy působící v sociálně znevýhodněných nebo vyloučených lokalitách). Uvedená kritéria nebudou chápána jako kvótní, ale jako vodítka pro sestavení ohniskových skupin tak, aby bylo možné zachytit různorodé zkušenosti školních psychologů s prací s třídním kolektivem v odlišných školních kontextech. Vzhledem k počtu členů skupiny a po jeho srovnání s dostupnými daty o počtech ŠP v ČR (viz DataPAQ; Pedagogická komora, 2022; Zapletalová, 2024) můžeme předpokládat dobrou reprezentativnost vůči základnímu souboru. V případě potřeby budou participanty doplněni prostřednictvím záměrného výběru na základě kritérií relevantních pro daný výzkum (Gavora et al., 2010). Co se týká doporučení ohledně velikosti výzkumného souboru pro daný typ výzkumu, tak Guest a kol. (2016) uvádí, že u studií s relativně homogenní populací a za použití polostrukturovaného rozhovoru je možné zachytit alespoň 80 % témat k danému výzkumnému problému již při dvou až tří ohniskových skupinách. Při navýšení počtu ohniskových skupin na tři až šest se pravděpodobně identifikuje 90 % témat. Podle závislosti od typu výzkumu a zkoumané problematiky může být potřebné saturace dosaženo při identifikování 50–80 % témat (Gandy, 2024). Podle zjištění Hennink a Kaiser (2022), je pro dosažení dostatečné saturace dat potřeba realizovat čtyři až osm ohniskových skupin. Co se týká počtu participantů, tak u relativně homogenní populace dochází k saturaci dat u výzkumných souborů o velikosti 12 participantů (Boddy, 2016). V rámci našeho výzkumného projektu, při předpokladu realizace čtyř až šesti ohniskových skupin s počty participantů 5 až 12, by mělo výsledný výzkumný soubor tvořit v průměru 46 participantů. Podle výše zmíněných kritérií jde o dostatečný počet pro dosažení teoretické saturace dat, a tím pádem odvození platných závěrů (Fusch & Ness, 2015).

4 Přínosy a limity plánovaného výzkumného designu

Jak již bylo zmíněno výše, tak práce se třídou a třídním kolektivem patří ke každodenní činnosti ŠP a představuje značný podíl jeho pracovní náplně (Palová & Šmahaj, 2020; Zapletalová, 2001). Její zpracování v odborné literatuře i metodická podpora je však nedostatečná (Braun et al., 2014; Palová & Šmahaj, 2020). Přínosy

představeného výzkumného projektu tedy vnímáme v provedení teoretické systematizace dostupných zdrojů metod vhodných pro práci ŠP s třídním kolektivem, doplněnou o praktickou část – zmapování zkušeností ŠP působících na ZŠ a SŠ. Konkrétně se zaměříme právě na zkušenosti ŠP s volbou vhodných zdrojů aktivit, doporučeným rozvržením a strukturou práce a na další praktická doporučení pro skupinovou práci s žáky v prostředí školy a školských zařízení. Zdrojů, ze kterých mohou ŠP při práci s třídním kolektivem čerpat je relativně velké množství (včetně internetových), avšak jejich adaptace je do velké míry závislá na individuální rešerši ŠP. K rozšiřování individuální databáze vhodných zdrojů aktivit dochází, podle našich vlastních zkušeností, často při účasti na dalším vzdělávání nebo v rámci sdílení zkušeností s jinými ŠP (např. prostřednictvím facebookových skupin). V odborné literatuře ale zatím ve větší míře absentuje přehledné shrnutí, které by zejména pro začínající ŠP mohlo být vodítkem při adaptaci postupů pro skupinovou práci s třídním kolektivem. V tomto kontextu je nutné zmínit i výtyky k nedostatečnému systematickému způsobu vzdělávání a dalšímu metodickému vedení, které se mezi ŠP objevují (viz např. Herynková, 2020). ŠP tedy nemusí mít dostatečnou záruku, že se k potřebným informacím dostanou. Hlavní přínos prezentovaného výzkumného projektu tedy vnímáme v jeho výstupech, a sice ve vytvoření široko dostupného metodického materiálu pro odborníky z praxe, který bude tvořen kombinací semi-systematického přehledu zdrojů dostupných metod a jejich aplikace v uvedeném cílovém prostředí spolu s praktickými doporučeními pro jejich realizaci, vycházejícími z rozhovorů se ŠP působícími ve školní praxi.

Co se týká předpokládaných limitů plánovaného výzkumného designu, tak na prvním místě to je šíře tematického zaměření výzkumného projektu. Skupinovou práci s třídním kolektivem tvoří několik úrovní metodických vstupů (viz např. Braun et al., 2014). Nalezení jednotného rámce, který by metodicky obsáhl skupinovou práci jako takovou, tím pádem může být složité. Rovněž nepředpokládáme reprezentativnost našeho výběrového souboru (jak jí např. popisuje Lamser, 2018), ale primárně se budeme zaměřovat na dosažení teoretické saturace dat a získání validních výsledků (podle kritérií uvedených v kapitole 3.1). Limitací může být i získávání dat metodou ohniskových skupin. Ty totiž nejsou určeny k dosažení konsensu, ale jejich cílem je zjistit škálu názorů a různorodých pohledů, které mohou participanté mít na dané téma (Goldenkoff, 2004). Ohniskové skupiny mají sami o sobě mnoho potenciálních přínosů, ale také omezení, a jejich využití rozhodně není snadné. Nelze je považovat za techniku, která vždy poskytne dostatečně podrobné informace v krátkém čase při nízkých nákladech. Pro dosažení dobrých výsledků je nutné projít podrobným procesem přípravy

ohniskové skupiny, který bude přizpůsoben požadovanému cíli výzkumu (Acocella, 2012).

Poděkování

Autor děkuje PhDr. Richardu Braunovi za metodickou podporu a konzultace v průběhu tvorby předloženého výzkumného záměru. V rámci této studie není předpokládán konflikt zájmů.

Literatura

- Acocella, I. (2012). The focus groups in social research: advantages and disadvantages. *Quality & Quantity*, 46, 1125–1136. <https://doi.org/10.1007/s11135-011-9600-4>
- Boddy, C. R. (2016). Sample size for qualitative research. *Qualitative Market Research*, 19(4), 426–432. <https://doi.org/10.1108/QMR-06-2016-0053>
- Braun, R., Marková, D., & Nováčková, J. (2014). *Praktikum školní psychologie*. Portál.
- DataPAQ. (n.d.). *Počet úvazků psychologů v ZŠ (2024/25) po krajích*. Prohlížečka regionálních dat. Získáno 9. června 2025 z https://www.datapaq.cz/?g=kraj&v1=pocet_uvazku_psychologu&v1p=2024-2025&vis=table
- Fialová, I. (2020). *Metodika práce s třídním kolektivem v inkluzivní třídě se zaměřením na žáky s epilepsií*. Masarykova univerzita.
- Fusch, P. I., & Ness, L. R. (2015). Are We There Yet? Data Saturation in Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 20(9), 1408–1416. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2015.2281>
- Gandy, K. (2024). How many interviews or focus groups are enough? *Evaluation Journal of Australasia*, 24(3), 211–223. <https://doi.org/10.1177/1035719X241266964>
- Gavora, P. (2006). *Sprievodca metodológiu kvalitatívneho výskumu*. Regent.
- Gavora, P., Koldeová, L., Dvorská, D., Pekárová, J., & Moravčík, M. (2010). *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. Univerzita Komenského. <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/>
- Gillnerová, I., Krejčová, L., Horáková Hoskocová, S., Šírová, E., & Štětovská, I. (2012). *Sociální dovednosti ve škole*. Grada.
- Goldenkoff, R. (2004). Using Focus Groups. In J. S. Wholey, H. P. Hatry, & K. E. Newcomer (Eds.), *Handbook of practical program evaluation* (2. vydání, s. 340–362). Jossey-Bass.
- Guest, G., Namey, E., & McKenna, K. (2016). How Many Focus Groups Are Enough? Building an Evidence Base for Nonprobability Sample Sizes. *Field Methods*, 29(1), 3–22. <https://doi.org/10.1177/1525822X16639015>
- Hanáková, A., & Stejskalová, K. (2015). Práce s třídním kolektivem ve společném vzdělávání: soubor pracovních listů I. *Člověk v tísni*, o. p. s.
- Hennink, M., & Kaiser, B. N. (2022). Sample sizes for saturation in qualitative research: A systematic review of empirical tests. *Social Science & Medicine*, 292, 114523. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2021.114523>
- Hermochová, S. (2005). *Skupinová dynamika ve školní třídě*. AISIS o. s.

- Herynková, M. (2020). Spokojenost školních psychologů a pohled na klady a zápory jejich práce. *E-psychologie*, 14(3), 17–30. <https://doi.org/10.29364/epsy.376>
- Lamser, V. (2018, 10. listopadu). *Vzorek reprezentativní (MSgS)*. Sociologická encyklopedie. [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Vzorek_reprezentativnC3%AD_\(MSgS\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Vzorek_reprezentativnC3%AD_(MSgS))
- Liu, Y., Dindler, C., Iversen, O. S., & Kafai, Y. B. (2025). A semi-systematic literature review for improving assessment goals, practices, and strategies for promoting computational empowerment in K-12 education. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 45, 100766. <https://doi.org/10.1016/j.ijcci.2025.100766>.
- Kubecová, E. (2014). Co nabízí školní psycholog? [Absolventská práce, Jabok – Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická]. Informační systém JABOK. https://is.jabok.cz/th/ip2az/_ABSOLVENTKA_FINAL_.pdf
- Moretti, F., van Vliet, L., Bensing, J., Deledda, G., Mazzi, M., Rimondini, M., Zimmermann, C., & Fletcher, I. (2011). A standardized approach to qualitative content analysis of focus group discussions from different countries. *Patient Education and Counseling*, 82(3), 420–428. <https://doi.org/10.1016/j.pec.2011.01.005>
- Nili, A., & Tate, M., Johnstone, D., & Gable, G. (2014). A Framework for Qualitative Analysis of Focus Group Data in Information Systems. In *Proceedings of the 25th Australasian Conference on Information Systems* [sborník odborných příspěvků]. Auckland University of Technology.
- Nováková, T. (2024, 15. srpna). *Co je rešerše*. Ústřední knihovna ČVUT v Praze. <https://knihovna.cvut.cz/seminare-a-vyuka/jak-psat/co-je-reserde>
- Onwuegbuzie, A. J., Dickinson, W. B., Leech, N. L., & Zoran, A. G. (2009). Toward More Rigor in Focus Group Research: A New Framework for Collecting and Analyzing Focus Group Data. *The International Journal of Qualitative Methods*, 8(3).
- Opatřilová, D., & Zámečníková, D. (2020). *Metodika práce s třídním kolektivem v inkluzivní třídě se zaměřením na žáky s tělesným postižením*. Masarykova univerzita.
- Palová, K., & Šmahaj, J. (2020). Práce školního psychologa se třídou na základních školách. *E-psychologie*, 14(1), 1–18. <https://doi.org/10.29364/epsy.363>
- Pedagogická komora. (2022, 18. dubna). *Na jednoho školního psychologa vychází 4200 středoškoláků*. <https://www.pedagogicka-komora.cz/2022/04/na-jednoho-skolního-psychologa-vychazi.html>
- Rabiee, F. (2004). Focus-group interview and data analysis. *Proceedings of the Nutrition Society*, 63(4), 655–660. <https://doi.org/10.1079/PNS2004399>
- Sokołowska, E., & Katra, G. (2021). Working with a group in a school. In G. Katra & E. Sokołowska (Eds.), *The Role and Tasks of the Psychologist in a Contemporary School* (s. 154–165). Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Svatoš, T. & Švarcová, E. (2007). Zkoumání kvality života žáků ZŠ v podmínkách ohniskové skupiny. In J. Mareš a kol. (Ed.), *Kvalita života u dětí a dospívajících II*. (s. 159–178). MSD.
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Česká republika.
- Zapletalová, J. (2001). Co dělá školní psycholog? Kritická místa profese. *Pedagogika*, 54(5), 36–46.
- Zapletalová, J. (2024, 26. září). *Školní psychologie... kam kráčíš? Od roku 1922 do roku 2024*. [Ústní příspěvek]. Konference AŠP, PedF UK Praha, Česká republika.
- Zapletalová, J. (Ed.) a kol. (2014). *Metodika pro práci školního psychologa zapojeného ve školním poradenském pracovišti*. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Informace o autorech

Ondrej GERGELY*

Katedra psychologie, Filozofická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 10, 779 00 Olomouc, Česká republika, ondrej.gergely@upol.cz
vytvoření designu výzkumného záměru, rešerše odborné literatury